

سیمای دانشوران حرم

معرفی اجمالی تمامی مدفون
در حرم مطهر

پژوهشگرهای علوم و معارف اسلامی علامه طباطبائی رحمته
آستان مقدس حضرت فاطمه معصومه علیها

عنوان و نام پدیدآور: سیمای دانشوران حرم، معرفی اجمالی علمای مدفون در حرم مطهر
تهیه کننده پژوهشکده علوم و معارف اسلامی علامه طباطبائی (مدظله العالی)، آستان مقدس حضرت فاطمه معصومه علیها السلام

مشخصات نشر: قم: آستان مقدس قم، انتشارات زائر، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری: ۱۰۸ ص.

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۱۸۰-۴۲۶-۰

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: مجتهدان و علما - ایران - قم - سرگذشتنامه.

رده بندی کنگره: ۱۳۹۴/س۹ BP۵۵/۲

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۹۹۶

ماره کتابشناسی ملی: ۳۹۷۴۳۷۹

آستان مقدس حضرت فاطمه معصومه علیها السلام

۶۶۳

۱۱۲۰ هجری قمری در مدیریت پژوهشی آستان مقدس قم

سیمای دانشوران حرم معرفتی اجمالی علمای مدفون در حرم مطهر

تهیه کننده: پژوهشکده علوم و معارف اسلامی آستان مقدس حضرت فاطمه معصومه علیها السلام

تحقیق و تدوین: محمد ابراهیم علی، ابوالفضل صبر علیلو

ناشر: زائر آستان مقدس

چاپخانه: زائر آستان مقدس

حروفچینی و صفحه آرایی: محسن زند

نوبت و سال چاپ: اول ۱۳۹۴

شمارگان: ۱۰۰۰

قیمت: ۴۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۱۸۰-۴۲۶-۰

دفتر مرکزی: قم/میدان شهداء/ انتشارات زائر
نمایشگاه دائمی کتاب: حرم مطهر حضرت فاطمه معصومه علیها السلام
صحح صاحب الزمان عجل الله تعالی فرجه الشریف

تلفن: ۳-۸۵۱-۳۲۹۴۰ فاکس: ۳۲۹۳۱۹۴۲

* حق چاپ محفوظ است *

فهرست مطالب

۱۰.....	سلفن ما.....
۱۱.....	مقدمه.....
۱۳.....	قسم در روایات اهر بید.....

بخش اول: عموم مدفون در «رولق بالاسر»

۱۶.....	آیت الله حاج میرزا مهدی آشتیانی.....
۱۷.....	آیت الله العظمی میرزا هاشم آملی لاریجانی.....
۱۸.....	آیت الله العظمی محمدعلی اراکی.....
۱۹.....	آیت الله میرزا محمدتقی اشراقی.....
۲۰.....	حجت الاسلام والمسلمین حاج شیخ شهاب الدین اشراقی.....
۲۱.....	آیت الله میرزا سید محمدعلی انگجی.....
۲۲.....	آیت الله شیخ محمدتقی بافقی.....
۲۳.....	آیت الله میرزا سید محمد برقی قمی.....
۲۴.....	آیت الله العظمی حاج سید حسین بروجردی طباطبایی.....
۲۶.....	آیت الله حاج میرزا مهدی بروجردی.....
۲۷.....	آیت الله سید رضا بهاء الدینی.....

- ۲۸..... آیت‌الله العظمی محمدتقی بهجت فومنی رحمته
- ۲۹..... آیت‌الله سید مرتضی پسندیده رحمته
- ۳۰..... آیت‌الله العظمی حاج شیخ میرزا جواد تبریزی رحمته
- ۳۱..... آیت‌الله شیخ عباس تهرانی رحمته
- ۳۲..... آیت‌الله شیخ محمدعلی حائری کرمانی رحمته
- ۳۳..... آیت‌الله العظمی حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی رحمته
- ۳۴..... آیت‌الله حاج شیخ مرتضی حائری یزدی رحمته
- ۳۵..... آیت‌الله حاج سید مصطفی حسینی صفایی خوانساری رحمته
- ۳۶..... علامه حاج سید ابوالحسن حسینی رفیعی قزوینی رحمته
- ۳۷..... آیت‌الله سید عباس حسینی مهری رحمته
- ۳۸..... شهید آیت‌الله سید محمد میر حکیم رحمته
- ۳۹..... آیت‌الله العظمی سید احمد شیرازی رحمته
- ۴۰..... آیت‌الله العظمی سید محمدتقی خوانساری رحمته
- ۴۱..... آیت‌الله سید فخرالدین سیدی قمی رحمته
- ۴۲..... آیت‌الله شیخ محمدجواد صافی گلپایگانی رحمته
- ۴۳..... آیت‌الله العظمی سید صدرالدین صدر رحمته
- ۴۴..... آیت‌الله حاج شیخ محمدعلی صفایی حائری قمی رحمته
- ۴۵..... علامه سید محمدحسین طباطبائی رحمته
- ۴۶..... آیت‌الله العظمی محمدفاضل لنکرانی رحمته
- ۴۷..... آیت‌الله شیخ علی اکبر فیض مشکینی رحمته
- ۴۸..... آیت‌الله حاج شیخ ابوالقاسم کبیر قمی رحمته
- ۴۹..... آیت‌الله حاج روح الله کمالوند خرم‌آبادی رحمته
- ۵۰..... آیت‌الله حاج سید محمدصادق لواسانی رحمته

- ۵۱ شهید آیت الله سید اسدالله مدنی تبریزی رحمته
- ۵۲ شهید آیت الله مرتضی مطهری رحمته
- ۵۳ آیت الله العظمی سید محمدرضا موسوی گلپایگانی رحمته
- ۵۴ آیت الله حاج شیخ عبدالنبی نجفی اراکی صبور (عراقی) رحمته

بخش دوم: علای مدفون در «رواق طباطبائی»

- ۵۶ آیت الله سید حسن انگجی رحمته
- ۵۷ آیت الله شیخ مجتبی ساج آخوند کرمانشاهی رحمته
- ۵۸ آیت الله حاج شیخ ابوالقاسم دانش آشتیانی رحمته
- ۵۹ شهید آیت الله محمدعلی ربانی املشی رحمته
- ۶۰ آیت الله شیخ عبدالرحیم ربانی شیرازی رحمته
- ۶۱ آیت الله محمدتقی ستوده رحمته
- ۶۲ شهید آیت الله سید حسن شیرازی رحمته
- ۶۳ شهید حجت الاسلام و المسلمین حاج شیخ عباس شیرازی رحمته
- ۶۴ آیت الله حاج سید محمد شیرازی رحمته
- ۶۵ آیت الله حاج سید علی اصغر صادقی خویی رحمته
- ۶۶ آیت الله شیخ اسماعیل صالحی مازندرانی رحمته
- ۶۷ شهید آیت الله علی قدوسی رحمته
- ۶۸ حجت الاسلام و المسلمین حاج شیخ مصطفی ملکی تهرانی رحمته
- ۶۹ آیت الله العظمی حسینعلی منتظری رحمته
- ۷۰ شهید حجت الاسلام و المسلمین محمدعلی منتظری رحمته
- ۷۱ شهید حجت الاسلام و المسلمین فضل الله مهدی زاده محلاتی رحمته
- ۷۲ شهید حجت الاسلام و المسلمین سید ابوالقاسم موسوی دامغانی رحمته

- ۷۳..... حجت الاسلام والمسلمین سید مهدی موسوی گلپایگانی رحمته
- ۷۴..... حجت الاسلام والمسلمین حاج شیخ احمد مولایی رحمته
- ۷۵..... آیت الله حاج شیخ قدرت الله وجدانی فخر سربابی رحمته

بخش سوم: علای مدفون در «رواق شهید مطهری»

- ۷۷..... آیت الله حاج شیخ محمدرضا آدینهوند لرستانی رحمته
- ۷۸..... آیت الله شیخ حسن آقا تهرانی رحمته
- ۷۹..... آیت الله حاج میرزا علی احمدی میهنجی رحمته
- ۸۰..... آیت الله حاج شیخ علی پناه اشتهازدی رحمته
- ۸۱..... آیت الله شیخ نجیب اصحاب شیرازی رحمته
- ۸۲..... آیت الله سید حسین بدلا رحمته
- ۸۳..... آیت الله حاج میرزا مرتضی فضل رحمته
- ۸۴..... آیت الله حاج شیخ علی پهلوانی نوری (سعادت پرور) رحمته
- ۸۵..... آیت الله حاج آقا محسن حرم پناهی رحمته
- ۸۶..... آیت الله حاج سید عباس خاتم یزدی رحمته
- ۸۷..... آیت الله غلامرضا رضوانی خمینی رحمته
- ۸۸..... آیت الله سید عبدالکریم رضوی کشمیری رحمته
- ۸۹..... آیت الله سید مهدی روحانی رحمته
- ۹۰..... آیت الله شیخ محمدشاه آبادی رحمته
- ۹۱..... آیت الله حاج شیخ حسین شب زنده دار جهرمی رحمته
- ۹۲..... آیت الله سید حسن طاهری خرم آبادی رحمته
- ۹۳..... علامه سید مرتضی عسگری رحمته
- ۹۴..... آیت الله حاج سید جلال الدین فقیه ایمانی رحمته

- آیت الله شیخ مهدی قاضی خرم آبادی رحمته ۹۵
- آیت الله شیخ محمد حسن قدیری رحمته ۹۶
- آیت الله حاج شیخ محمد محمدی گیلانی رحمته ۹۷
- آیت الله حاج سید محمد حسن مرتضوی لنگرودی رحمته ۹۸
- آیت الله ابوالحسن مصلحی اراکی رحمته ۹۹
- آیت الله محمد هادی معرفت رحمته ۱۰۰
- آیت الله حاج سید محمد مفتی الشیعه اردبیلی رحمته ۱۰۱
- آیت الله شیخ مسلم النوتی رحمته ۱۰۲
- آیت الله سید محمد مدبباته موتد ابطحی اصفهانی رحمته ۱۰۳
- آیت الله سید اسماعیل هوسوی رنجانی رحمته ۱۰۴
- آیت الله شیخ ابوالفضل نجمی خراسانی رحمته ۱۰۵
- آیت الله العظمی حاج سید محمد رحیدو شامری رحمته ۱۰۶
- کتابنامه ۱۰۷

سخن ما

قال رسول الله ﷺ: عِنْدَ ذِكْرِ الصَّالِحِينَ يَنْزِلُ الرَّحْمَةُ؛

پیامبر خدا ﷺ فرمودند: هنگام یادکردن نیکان، رحمت الهی نازل می‌شود.

تاریخ، آن‌ها را می‌سازد و انسان، تاریخ را. مطالعه‌ی زندگی‌نامه‌ی فرهیخته‌ان و دانش‌ورانی که چون ستارگانی پرفروغ در آسمان تاریخ درخشانند بی‌شک برای هر کس مفید و مؤثر است. چرا که آشنایی با ستارگان پرفروغ گذشته، در واقع نوعی زیستن در کنار آن بزرگان است.

زندگی عالمان و بزرگان دنیا آینه‌ای است که در آن می‌توان نشانه‌های زندگی واقعی؛ دانش و بصیرت را دیده و در سایه‌ی آن، مسیر واقعی را پیدا کرد و چگونه زیستن را فرا گرفت.

بدون تردید یکی از بهترین راهکارهای تربیت نسل جوان و ارتقاء فرهنگ عمومی جامعه، آشناکردن آنان با الگوهای برجسته‌ی علمی و اخلاقی و چهره‌های درخشان نسل‌های گذشته است.

از این رهگذر مجموعه حاضر که با تلاش گروهی از محققان پژوهش‌کننده‌ی علوم و معارف اسلامی علامه طباطبایی رحمه الله و بعد از زحمات فراوان و بررسی منابع مختلف، تهیه و تدوین شده است، تلاش دارد تا با معرفی کوتاه چهره‌های پرفروغ آرمیده در آستان ملک‌پاسبان فاطمی، ضمن آشناکردن عموم مردم به ویژه نسل جوان با این مفاخر بزرگ فرهنگی، نوری بر مسیری زندگی آنان بیفکند و پیمودن راه‌های دشوار را برای آنان هموار سازد.

در هر حرکت و سفری، وجود «راهنما» برکات گوناگونی خواهد داشت؛ چرا که بر گروهی «شناخت» آدمی، افزوده و پیمودن مسیر را هموارتر و دلپذیرتر خواهد نمود. دانشوران و اندیشمندان بسیاری در جوار خورشید قم، حضرت فاطمه معصومه علیها السلام سر بر بانک ساییده‌اند، که آشنایی با ایشان و بهره‌گیری از رهنمودهایشان می‌تواند برای زائران کریمه‌ی اهل بیت علیهم السلام راهگشا باشد.

خوشبختانه علاوه بر وجود دانش‌ساز و خادمان آگاه از شرح حال علماء، محصولات فرهنگی گوناگونی در قالب کتاب، بروشور و لوح فشرده در دسترس عموم قرار گرفته است؛ لکن به دلیل نیازمندی و با توجه به لزوم پاسخ‌گویی به درخواست‌های زائران گرامی، مجموعه‌ای حاضر آماده گردید تا گامی در معرفی اجمالی گنجینه‌های دانش و ذخیر علمی مدفون در حرم مطهر به زائران کریمه‌ی اهل بیت علیهم السلام برداشته شود. امید است این حاضر در این مسیر، راهگشا بوده و موجب پذیرش قرار گیرد.

در پایان، نکاتی را یادآور می‌شویم:

۱. با توجه به این که معرفی تفصیلی، نیازمند نگارش چندین جلد کتاب بود که شاید از حوصله‌ی زائران گرامی نیز خارج باشد - به همین جهت در کتاب حاضر بر اساس الگوی واحدی، به معرفی مختصر بسنده شده است.
۲. به دلیل ثبت‌نشدن برخی از اطلاعات و نبود بانک اطلاعات جامع در این زمینه، شناسایی و ثبت اطلاعات دقیق امکان‌پذیر نیست.

۳. از آنجا که هدف از تولید اثر حاضر، معرفی اجمالی علمای مدفون در رواق‌های بالاسر، طباطبایی و شهید مطهری رحم می‌باشد، به معرفی دیگر علمای مدفون در حرم مطهر پرداخته نشده است.
 ۴. با توجه به کاستی‌های موجود در منابع مورد استفاده، ذکر دقیق نام خانوادگی برخی از علما، ممکن نبود.
 ۵. به دلیل عدم دسترسی به اطلاعات موثق، در بعضی موارد اسامی شاگردان ذکر نشده است.
 ۶. به دلیل محدودیت در دسترسی به تصاویر علما، در برخی موارد کیفیت تصاویر مطلوب نمی‌باشد.
 ۷. معرفی افراد، بر اساس «ترتیب الفبایی» است.
 ۸. القاب، کنیه‌ها و... بر اساس اطلاعات و منابع موجود، تنظیم شده است.
 ۹. تلاش شده است بعد از بررسی موارد اختلافی، تا حد امکان تاریخ دقیق ولادت و رحلت، ثبت شود.
 ۱۰. ملاک محاسبه در تعیین سن و مدت زندگی علما، «تاریخ شمسی» می‌باشد. بدیهی است با احتساب تاریخ قمری، یک سال اضافی به ال افزون‌تر خواهد شد.
 ۱۱. با توجه به ثبت زمان تولد و رحلت برخی از علما بر اساس «تاریخ قمری» و نیاز به تطبیق آن با «تاریخ شمسی»، به این موضوع نیز توجه شده است.
 ۱۲. متن کامل و تفصیلی زندگینامه‌ی «سیمای دانشوران مرم» در طریق سایت آستان مقدس (www.masoumeh.com) به مرور در اختیار شما زائران گرامی، قرار خواهد گرفت.
- در پایان امیدواریم با همکاری و مساعدت ارادتمندان این بزرگواران، کاستی‌های پیش گفته، در چاپ‌های بعدی اصلاح و تکمیل گردد.

بإذن شاء الله تعالی